

NY MUSIK

i samarbete med
Borås konstmuseum

Cantus lupus

– ett dubbelpporträtt av Christian Wolff

Måndag den 18 november kl. 19.00

Onsdag den 20 november kl. 19.00

Museet, kulturhuset, Borås

medborgarskolan

Entré 70:-/40:- Medl. fri entré

NY MUSIK

Christian Wolff

– ett tonsättarporträtt

Or 4 People (1994)

For Morty (1987)

Bread and Roses (1976)

Accompaniments II, III, IV (1972)

Tilbury 2 (1969)

—paus—

Pulse (1998) – uruppförande

Postcard Pieces & Keyboard Miscellany

Keyboard Miscellany 6 & 5 (1997)

Mosaic Trio (2000)

Christian Wolff, Kristine Scholz – piano

Anna Lindal – violin, Tora Thorslund – trumpet

Jonny Axelsson – slagverk

Måndagen den 18 november 2002, kl. 19.00

Museet, kulturhuset, Borås

Christian Wolff (f. 1934) har med åren kommit att utgöra en av hörnstenarna för Ny Musik. Förutom att hans namn dykt upp i olika program, har det gjorts nio porträttkonserter och tonsättaren själv har varit här vid flera tillfällen. Alltså tillåter vi oss att hoppa över en närmare presentation och nöjer oss med att citera Chris Newman: "Om jag skulle satsa alla mina pengar på *en* häst och säga 'detta är vår tids störste tonsättare' – då blev det Christian Wolff."

For 1, 2 or 3 People (1964) är titeln på Wolffs nog mest omtalade och mest framförda verk. För en konsert 30 år efter dess tillkomst, tillsammans med kollegerna Nicholas Collins, Takehisa Kosugi och David Tudor, komponerade Wolff något av en fortsättning: **Or4People**. Stycket bygger i hög grad på samma slags notationer, på samma sätt att kombinera klanger – som mer fokuserar på förhållandet musikerna emellan än på de ljud de frambringar – men bygger även vidare på nyare tekniker. Ur detta stora material spelas här blott en bråkdel, närmare bestämt sidan 3.

Wolffs dedikation till kollegan Morton Feldman – **For Morty** för klockspel, vibrafon och piano – fullbordades knappt två månader före Feldmans bortgång hösten 1987. Det är ett litet enkelt och älskvärt stycke, vars instrumentarium tycks vara en anspelning på senare Feldman-verk (på liknande sätt som Feldmans *For Christian Wolff* är en anspelning på de minimalistiska tekniker Wolff använde i sin ungdom).

Bread and Roses – denna titel återkommer flera gånger hos Wolff, liksom naturligtvis den melodi som är dess ursprung, Caroline Kohlsaats sång som skrevs 1912 under strejken i Lawrence, Massachusetts. Wolff beskriver den som en "lyrisk marsch", där rosorna står för det lyriska inslaget, medan brödet representerar marscherandet. Först i raden är denna komposition för soloviolin, komponerad för Malcolm Goldstein, genast följd av en mer storslagen sats för piano, båda 1976. Därefter återkommer *Bread and Roses* bland annat som undertitel till *Exercise 22* för fyrhändigt piano.

Accompaniments (1972) är ett av Wolffs mest omfattande pianoverk och även ett av dem som lämnar störst frihet – och ansvar – till pianisten. Det är tillkommet under tonsättarens politiskt mest aktiva period, vilken även avsatte titlar som exempelvis *Changing the System*, och vilken i hög grad var en följd av umgänget med tonsättar- och musikervänner som Cornelius Cardew och Frederic Rzewski. Stycket är, som så många andra, tillägnat den senare. *Accompaniments* hör, liksom *Burdocks* och den första samlingen *Exercises* – till de verk som följer på *Tilbury-serien* (1969). Ett av kännetecknen för alla dessa verk är att det musikaliska materialet kan läsas antingen i g-klav eller f-klav (så att t.ex. det som i den ena läsningen resulterar i en C-durtreklav i den andra blir en e-molltreklav).

Accompaniments – ackompanjemang. Vad är det då som ackompanjeras? I den första satsen förväntas pianisten till eget ackompanjemang sjunga en melodi som denne får skapa ur det ackordiska tonmaterialet, för övrigt till en text av Jan Myrdal. I de genomgående enstämmiga satserna två och tre understödjer pianisten sig själv på bastrumma och hi-hat. I sats fyra kan de båda stämmorna sägas melodiskt och harmoniskt beledsaga varandra, men vilken som uppfattas som ackompanjemang beror till stor del på valet av klav. Här spelas satserna två till fyra.

Wolffs verkserie *Tilbury* (1969–70, senare påbyggd 1996) framstår i all sin anspråkslöshet som ett av de viktigaste bidragen till den nyorientering som skedde i musiken åren omkring 1970.

Tilbury 2 – en enda sida med glest placerade klanger – föreskriver att varje not ska läsas i antingen violin- eller basklav. Noter inom parentes kan spelas med exempelvis avvikande klangfärg. Instrumenteringen har lämnats öppen. Ett mindre mästerverk.

Pulse för trumpet och slagverk (1998) är som titeln antyder en rytmiskt pregnant historia. Men som vanligt vill Wolff inte riktigt marschera i takt. Visserligen är ett slags grundläggande puls avgörande i nästan all hans musik – den kan svaja, den kan nästan utplånas, men den finns där. Man får nog uppfatta det så, att många av Wolffs uppfinningar vad gäller notation syftar till att uppnå rytmiska resultat som annars inte hade varit möjliga. Det handlar inte i första hand om komplicerade rytmiska förhållanden utan snarare om att bygga in ett slags tvekan, ett trevande, som bland annat har till följd att musikerna tvingas till större uppmärksamhet.

Under senare år har Wolff komponerat ett flertal små stycken som hälsningar till goda vänner, exempelvis inför födelsedagar, oftast av vykortformat – *Postcard Pieces*. I allmänhet bygger dessa på dedikanternas namn – antingen så att bokstäverna ”tecknas” som ett slags klingande kalligrafier, eller genom bruket av de toner som ingår i namnet.

En annan, också oavslutad, samling är *Keyboard Miscellany* (1997), som tonsättaren beskriver som ”en mycket spretig samling pianostycken”.

Keyboard Miscellany nr 6 och 5 (1997) framförs här i arrangemang för trumpet, violin och piano.

Tillfrågad om att skriva en trio för trumpet, violin och piano, svarade Wolff genast nej. Men med tiden kom han på andra tankar och komponerade ett verk som han dock omedelbart drog in med kommentaren ”Det är en *omöjlig* kombination! Det är naturligtvis det som gör den attraktiv.” Därefter följde *Mosaic Trio (Trio IV)*:

”Mosaic” syftar på Henry Cowells *Mosaic Quartet* (1935), i vilken avsnitten kan spelas i skiftande ordning, allt efter musikernas val. De olika avsnitten fungerar som de små fyrkantiga glasbitarna i en mosaik. Jag har ofta tänkt mig att de mindre avsnitt som bygger upp min musik fungerar som tygstyckena i ett lapptäcke. Men på senare tid har Chuck Close’ målningar gjort stort intryck på mig. Ju närmare man kommer hans porträtt – ju närmare man tittar – desto mer tycks de upplösas och omformas till ett virrvarr av icke föreställande små fyrkanter i alla de färger. Trion består av 17 mindre avsnitt (ett extra smög sig in i slutet av ett 4x4-schema), men den är inte så optimistisk att den utgår ifrån en förutbestämd, klart identifierbar helhetsbild; man kan snarare säga att den våghalsigt förtröstar på möjligheten av att en sådan bild trots allt skall uppstå av dess delar.

NY MUSIK

Christian Wolff

– ur en annan vinkel

Melody, Exercise 26 & 27

Pebbles (1999)

—paus—

Merce, solo 1 (1993)

Keyboard Miscellany 6 (1997)

Merce, solo 2 (1993)

Or 4 People (1994)

Travelling Melody

Melody 2 – uruppförande

Trio III (1996)

Christian Wolff – melodika, Kristine Scholz – piano

Anna Lindal – violin, Jonny Axelsson – slagverk

Onsdag den 20 november 2002, kl. 19.00

Museet, kulturhuset, Borås

Slagverksinstrumenten – konventionella eller icke – har spelat en framträdande roll i den kammar- och ensemblermusik som **Christian Wolff** har komponerat under de senaste decennierna. Sedan slutet av 80-talet har det dessutom vuxit fram en rad egenartade verk i vilka slagverket har en soloroll: *Exercise 26 & 27* (1988), *Percussionist Songs* (1994–95), *Percussionist Dances* (1997), *Percussionist* samt *Merce* för slagverksensemble (1993).

Melodikan har, bredvid pianot, länge varit Wolffs instrument, och det som oftast har kommit till bruk i ensemblesammanhang. På senare år har han även skrivit några solostycken, varav *Melody* här framförs tillsammans med *Exercise 26 & 27* för virveltrumma, båda med undertiteln *Snare Drum Peace March* (1988) – i lika hög grad klangliga som rytmiska övningar.

Den som till äventyrs fortfarande uppfattar Christian Wolff – eller hans kolleger Morton Feldman och John Cage – som några historielösa, rabiata bildstormare, riskerar att få sin uppfattning omkullrunkad, väl ställd inför fakta. Wolff framstår allt tydligare inte bara som en av de sista av förra århundradets stora, utan som en tonsättare av en utdöende sort, ungefär som Aldo Clementi – dinosaurier, helt enkelt. Men medan Clementi strör aska i sina välordnade rabatter, är Wolff mer en sådan som rotar i myllan. Han tycks envetet hålla fast vid tanken att det går att skriva musik, det går att hitta fragment av liv, det går att ställa samman dem i oväntade kombinationer. Men så är också all hans musik fragmentarisk. Och är styckena långa så är de undantagslöst ett radande av fragment. Det gäller även *Pebbles* – småsten –, ett av hans mer omfattande verk på senare år.

I Wolffs barndomshem i New York ingick den utvandrade europeiska kultureliten i det dagliga umgänget. Hans far var legendarisk förläggare och till dem som brukade musicera i det wolffska hemmet hörde pianisten Rudolf Serkin och violinisten Fritz Busch. (Den senare spelade för resten Bachs *Chaconne* vid unge Christians konfirmation – bara en sådan sak...) Och Wolff kan sina klassiker, utan och innan. De finns med, om inte annat som en resonansbotten i det han gör idag.

Merce ”är naturligtvis en (liten) hyllning till Merce Cunningham”, skriver Wolff. Det består två solon, två duetter, en kvartett och en nonett. Ur detta material kan tolkarna välja och kombinera fritt. *Solo 1* är skrivet för fem trummor, medan *Solo 2* är för två tomar och ett rasselinstrument.

Keyboard Miscellany 6 är precis samma stycke som vid måndagens konsert, med den enda skillnaden att trumpeteten bytts ut mot marimban som melodiinstrument.

Även *Or 4 People* är samma stycke, men här har fyra melodiska linjer reducerats till två.

Travelling Melody är liksom *Melody 2* typisk melodikamusik från New Hampshire.

Draget av syntes eller sammanfattning har under det senaste decenniet blivit allt starkare i Wolffs verk. Han upptäcker hela tiden nya metoder att komponera, att låta såväl klanger som musiker mötas, men sammanfogar allt oftare dessa med tekniker från tidigare perioder. I senare verk har draget av kontrapunkt blivit allt starkare. Det gäller även *Trio III*, som ”skrevs på William Winants initiativ till Abel-Steinberg-Winant-trion 1996. Den är också tillägnad Lou Harrison. I den första av fyra delar bestäms de enskilda klangernas längd av den tid det tar för dem att klinga ut. Denna rytm överlappas och överlagras av vanliga metriska rytmer. Andra delen byggs på material som härletts från John Cages och Lou Harrisons *Double Music* för slagverksensemble. Tredje delen syr ihop fyra sektioner, var och en längre än den föregående. Del fyra är en dubbelkanon över hemmagjorda skalor.”